

Innspill til statsbudsjettet 2022

NCD-alliansen samarbeider i kampen mot de ikke-smittsomme sykdommene (Non-Communicable Diseases - NCDs). Alliansen består av Diabetesforbundet, Kreftforeningen, Rådet for psykisk helse, Landsforeningen for hjerte- og lungesyke og Nasjonalforeningen for folkehelsen.

Etter budsjettforliket høsten 2020 da regjeringen valgte å gjøre snus, alkohol og sukker billigere, startet NCD-alliansen Folkehelseoppøpet der vi sier nei til en av avgiftspolitikken som vil øke sykdomsbyrden i Norge. På kort tid skrev 33 store helseorganisasjoner, nesten 100 fagpersoner og 3000 enkeltpersoner under. Nesten 90 prosent av sykdomsbyrden, og to av tre dødsfall i Norge er relatert til ikke-smittsomme sykdommer som kreft, diabetes, hjerte- og karsykdom, demens og psykiske lidelser. Disse sykdommene fører til lidelser for den som rammes og deres pårørende og koster samfunnet enorme summer i form av behandling, tapt arbeidskraft og sosiale ytelser. Sykdommene er ulike, men de har til felles at de påvirkes av miljø, levekår og levevaner, der usunt kosthold, røyking, alkohol og inaktivitet utgjør viktige risikofaktorer, faktorer som vi kan påvirke.

Covid-19 pandemien har vist hvor tett koblingen er mellom de smittsomme og ikke-smittsomme sykdommene. Mennesker med ikke-smittsomme sykdommer har vært ekstra utsatt for smitte og alvorlig sykdomsforløp. Covid-19 har også tydeliggjort den sosiale ulikheten i helse. Forebygging av ikke-smittsomme sykdommer er viktig for folkehelsen i dag, men også for å stå godt rustet ved en evt. neste pandemi. En frisk og motstandsdyktig befolkning er blant de viktigste våpnene vi har i møte med helsetrusler.

Forskning og all erfaring viser at opplysningskampanjer og informasjonsarbeid ikke kan hjelpe oss ut av disse utfordringene. Vi må vekk fra vennlige oppfordringer og individfokus og heller innføre tiltak på befolkningsnivå som bidrar til sosial utjevning i helse. Avgifter som gjør usunne varer dyrere og sunne billigere har dokumentert effekt på folks forbruksmønster, og derfor er det så viktig at dette gjenspeiles i den økonomiske politikken.

NCD-alliansen er veldig fornøyd med budsjettforslaget om å øke avgiften på tobakksvarer med 5 prosent utover prisjustering. Dette er et viktig skritt på veien for å oppnå regjeringens mål om en tobakksfri ungdomsgenerasjon. Beregninger har vist at hvis tobakksavgiftene økes med 10 prosent, reduseres tobakksbruken med 3,5 prosent, også når man tar høyde for grensehandel¹. Tobakksrøyking er den enkeltfaktoren som har bidratt til mest helseskader i den norske befolkningen de siste tiårene. Virkemidler knyttet til pris og tilgjengelighet er de best dokumenterte tiltakene for å redusere tobakksbruk, særlig blant ungdom.

NCD-alliansen ber i tillegg Finanskomiteen:

- **Foreslå en økning av alkoholavgiftene som er høyere enn forventet prisstigning**

Kap. 5526, post 70 Avgift på alkohol

I statsbudsjettet er økningen i alkoholavgiften prisjustert. Dette er positivt og et viktig grep for å holde alkoholkonsumet nede. Alkoholbruk er en av de viktigste risikofaktorene for tap av friske leveår i befolkningen og Folkehelseinstituttet har beregnet at 5 prosent økning i alkoholpris vil tilsvare 100 færre dødsfall per år.

---

¹ [Prishopp på tobakk gir lavere forbruk - Politikk og økonomi - Dagens Medisin](#)

Når man sammenligner med kjøpekraften, har alkohol blitt stadig billigere i Norge de siste 25 årene. Det er godt dokumentert at høye priser på alkohol og begrensninger i tilgjengelighet er de mest effektive tiltakene for å begrense omfanget av alkoholrelaterte skader. En økning i alkoholprisen kan også bidra til å redusere de sosiale helseforskjellene. Derfor mener NCD-alliansen at regjeringens forslag til alkoholavgifter bør økes utover forventet prisstigning.

- **Utforme en treffsikker avgift med et klart helseformål på alkoholfrie drikkevarer og sjokolade- og sukkervarer**

Kap. 5555, post 70 Avgift på sjokolade- og sukkervarer og Kap. 5556, post 70 Avgift på alkoholfrie drikkevarer

Norge følger en global, negativ trend og ligger på fedmetoppen i Europa. Det er behov for å gjøre det enklere å ta sunne helsevalg. I rapporten *Sunnere matomgivelser i Norge* anbefaler ekspertpanelet norske myndigheter å innføre en differensiert sukkeravgift som er helsemessig begrunnet². I NOU om særavgiftene på sjokolade- og sukkervarer og alkoholfrie drikkevarer mente utvalgets flertall av dagens avgift på sjokolade og sukkervarer bør oppheves og erstattes med en helsebegrunnet avgift³.

I notat fra Folkehelseinstituttet til Helse- og Omsorgsdepartementet fra 16 februar i år «Vurdering av særavgiftenes betydning for forbruk og konsekvensene for folkehelsen»⁴, konkluderer man med at det er svært sannsynlig at en reduksjon i avgifter på usunne matvarer kan forverre utviklingen i overvekt og fedme i den norske befolkningen.

En avgiftspolitik som tar hensyn til helse, har også støtte i den norske befolkningen. I en spørreundersøkelse utført på vegne av Nasjonalforeningen for folkehelsen svarer et flertall av respondentene at de ønsker at sunn mat skal være billigere enn usunn mat, og at de vil spise mindre sukkerholdige varer dersom prisen på disse varene gikk opp. 70 prosent av respondentene svarer også at de er ganske eller helt enig i at avgiftene på mat burde ta hensyn til helse.

NCD-alliansen støtter for øvrig regjeringens forslag om å se nærmere på tiltak som kan redusere grensehandelen. Vi mener en reduksjon i kvoter for tobakk og alkohol, samt å fjerne tobakk og alkohol fra taxfree, er grep som vil bidra til å både sikre norske arbeidsplasser og forebygging av ikke-smittsomme sykdommer.

NCD-alliansen håper finanskomiteen vil prioritere de tiltakene vi vet fungerer for bedre folkehelse.

Ingrid Stenstad Ross

Generalsekretær

Mina Gerhardsen

Generalsekretær

Anne Grete Skjellanger

Generalsekretær

diabetesforbundet

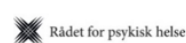
Frode Jahren

Generalsekretær

Tove Gundersen

Generalsekretær

² Torheim LE, Løvhaug AL, Huseby CS, Terragni L, Henjum S, Roos G. Sunnere matomgivelser i Norge. Vurdering av gjeldende politikk og anbefalinger for videre innsats. Food-EPI 2020. Oslo: OsloMet – storbyuniversitetet. 2020.

³ NOU 2019:9. Særavgiftene på sjokolade- og sukkervarer og alkoholfrie drikkevarer.

⁴ Folkehelseinstituttet: Vurdering av særavgiftenes betydning for forbruk og konsekvensene for folkehelsen [Vurdering av særavgiftenes betydning for forbruk og konsekvensene for folkehelsen - FHI](#)